

Tresors amagats del patrimoni natural de Catalunya

Docent: Oliver Hernández Ojeda

Curs 2024-25: UNED Sènior Cornellà

Hores lectives: 30

Dia i hora: dijous 18h a 20h

Idioma: català, castellà

Calendari: febrer: 13, 20 i 27

març: 6, 13, 20 i 27

abril: 3, 10 i 24

maig: 8, 15, 22 i 29

juny: 5

Introducció

Vivim en un entorn privilegiat, Catalunya és un mostrari de paisatges europeus a petita escala, en poc més de 30.000 km² podem gaudir de magnífics boscos, grans muntanyes, rius, aiguamolls, costes espectaculars, etc. Un 65% del territori manté un elevat grau de naturalitat, identificant-se fins a 600 hàbitats naturals diferents.

Al nostre voltant viuen algunes espècies animals i vegetals úniques en el món o que tenen les seves principals poblacions en els nostres ecosistemes; així doncs, no són necessaris grans viatges a paratges llunyans per a gaudir de l'observació de la naturalesa.

En aquesta assignatura recorrerem alguns espais naturals menys coneguts de Catalunya, descobrint els seus elements d'interès (ecosistemes, espècies concretes de flora i fauna, etc), i coneixerem espècies animals i vegetals d'especial interès de la nostra terra, ja sigui per la seva vistositat, singularitat, escassetat, valor científic, etc.

En un cert sentit, és una continuació del curs *Descobreix el patrimoni natural de Catalunya* impartit els últims anys, descobrint nous espais naturals i noves espècies de flora i fauna; no obstant això, és un curs completament independent i no és necessari haver assistit al curs anterior per a seguir les classes i gaudir del seu contingut.

A més, continuarem descobrint diferents projectes de ciència ciutadana on la població podem contribuir activament, amb les nostres observacions, a estudis de caràcter científic que es desenvolupen en els nostres espais naturals més pròxims.

Objectius

- Conèixer els diferents tipus d'ecosistemes que podem trobar a Catalunya.
- Descobrir la riquesa biològica d'espais naturals menys coneguts a Catalunya, així com els seus principals elements (comunitats vegetals, poblacions faunístiques, etc.)
- Descobrir la nostra fauna i vegetació més singular, ja sigui per la seva espectacularitat, interès natural, raresa, etc.
- Aprendre a "observar" la naturalesa: tècniques d'observació, itineraris de visita de cada espai natural tractat a classe, etc.
- Conèixer alguns dels projectes actuals de ciència ciutadana i tenir la possibilitat de participar.
- Descobrir "in situ" alguns dels espais naturals explicats a classe, a partir d'excursions i visites a centres d'informació.

Programa

El programa es divideix en 5 temes principals. Els temes ocuparan diferents sessions segons l'evolució del grup, les pràctiques realitzades i l'interès dels alumnes en aprofundir en algun dels temes en concret.

1.- Introducció.

1.1.- Biodiversitat de Catalunya. Situació actual

1.2.- Conservació de la naturalesa. Espais naturals protegits

2.- Espais Naturals d'especial interès

- 2.1.- Zones humides, llacs i embassaments: Aiguamolls de l'Empordà, Estanys de Sils, Estany d'Utxesa,
- 2.2.- Ecosistemes fluvials: riu Tordera, riu Besòs, riu Foix, rius i rieres interiors
- 2.3.- Prop de Barcelona: espais naturals del Baix Llobregat, el Vallès i el Penedès
- 2.4.- Muntanyes litorals de Catalunya: serra de l'Albera, Montnegre, serra de Marina
- 2.5.- Muntanyes de la Catalunya interior: Collsacabra, Prades, Montsant
- 2.6.- L'alta muntanya. Pirineus i prepirinencs: Capçaleres dels rius Ter i Freser, Port del Comte
- 2.8.- Ecosistemes esteparis: Secans de Lleida, Erms d'Aitona
- 2.9.- Ecosistemes litorals i marins: Cap de Creus, Costa Brava, Maresme, Costa de Tarragona

3.- La fauna singular de Catalunya

- 3.1.- Ocells singulars que podem veure; ocells marins, ocells esteparis, de bosc, etc.
- 3.2.- Mamífers presents a Catalunya: grans i petits
- 3.3.- Després de l'os i el llop, tornarà el linx?
- 3.4.- Els principals rèptils i amfibis de Catalunya
- 3.5.- Insectes, els petits desconeguts

4.- La vegetació singular de Catalunya

- 4.1.- Principals boscos de Catalunya
- 4.2.- Els endemismes, tresors amagats de la nostra naturalesa
- 4.3.- Els arbres monumentals
- 4.4.- Espècies singulars i curioses
- 4.5.- Fongs: ni vegetals ni animals, molt més que bolets

5.- Ciència ciutadana

- 5.1.- Definició i interès de la ciència ciutadana.
- 5.2.- Projectes actuals de ciència ciutadana. Com participar?

Metodologia

L'assignatura està dividida en 15 sessions de caràcter presencial de dues hores cada una (30 hores en total). Les sessions combinaran coneixements teòrics amb exercicis pràctics individuals o en grups.

Les sessions teòriques es complementaran amb visites puntuals a alguns dels espais naturals treballats a les classes teòriques.

Bibliografia

VVAA, Guia pràctica per conèixer la natura de Catalunya. Ed Ipcena (2014)

VVAA, Colecció miniguies de naturalesa Oryx., (varios títols)

VVAA, Guies de flora i fauna d'espais naturals de Catalunya. Ed. Brau, (varis títols)

HERNANDEZ V., ¡Observar Aves es Divertido! ¿Cómo empezar?, Ed. Tundra (2018).

HERNANDEZ V. Cuadernos de naturaleza Tundra (varios títols). Ed. Tundra.

VVAA, Colecció miniguies de naturalesa, (varios títols) Cossetània Edicions.

VILA R., STEFANESCU C., SESMA J.M., Guia de les papallones diürnes de Catalunya. Lynx Edicions (2018).

VVAA, Col·lecció Maluquer (Amfibis, Arbres, Invertebrats fluvials,...) Ed. Brau

RIVERA X., Amfibis i rèptils de catalunya, país valencià i balears Lynx Edicions (2010).

ESTRADA J., Ocells de catalunya, país valencià i balears. inclou també catalunya nord, franja de ponent i andorra. 3a ed. Lynx Edicions (2018).

Portal de Biodiversidad virtual <https://www.biodiversidadvirtual.org>. Enciclopedia virtual de los vertebrados españoles <http://www.vertebradosibericos.org>